

Kungshuset i Göteborg

Landshövdingeresidenset vid Stora Hamnkanalen är en av Göteborgs äldsta byggnader. Det uppfördes 1648–50 av generalguvernören Lennart Torstenson, som dock avled redan 1651 och aldrig fick se sitt Göteborgsresidens helt färdigt. Huset var i två våningar med huvudfasad mot Hamnkanalen och hade ett högt sadeltak med frontspiser och volutprydda gavlar. Det hade likheter med Torstensons palats vid Fredsgatan i Stockholm, som nu är en del av Arvfurstens palats, och med hans lantslott Ulvsunda.

På bottenvåningen i Göteborgshuset fanns den ännu bevarade kryssvälvda entréhallen, som delade huset i två delar. Till höger om hallen fanns en stor sal och två kammare. Salen, den så kallade lilla audienssalen, restaurerades på 1960-talet och då togs det ursprungliga

*Göteborgs
äldsta bebodda hus,
länsresidenset vid Hamn-
kanalen, firar i år
350-årsjubileum.
Inför jubileet har den
historiska byggnaden
genomgått stora
renoveringsarbeten. Den
fas av arbetena som
omfattade fasaden och
representationsvåningen
avslutades i somras.*

målade taket fram. Nästan halva övervåningen i huset upptogs av en stor sal, senare kallad audienssalen eller Kungssalen. Salen pryddes av en praktfull öppen spis krönt med Lennart Torstensons och Beata de la Gardies vapen.

Beata de la Gardie upplät vid mitten av 1650-talet huset som residens åt Karl x Gustav och efter det kallades det Kungshuset.

Karl x, som gått i fält 1655, återvände aldrig till Stockholm utan slutade sina dagar i Kungshuset under pågående riksdag den 13 februari 1660. Efter kungens död var huset uthyrt tills det inköptes av kronan år 1682 och genom kungligt brev den 9 maj 1700 blev residens för landshövdingen i Göteborgs och Bohus län. I samband med det rustades huset upp och sannolikt tillkom då det målade taket i rummet innanför

T.v. Hörnsalongen som är residensets förnämsta sällskapsrum är möblerad i empirestil. Bland annat finns här två grupper med Lindomestolar. De stora väggspeglarna i fonden är tillverkade i Göteborg omkring 1830.

lilla audienssalen på bottenvåningen.

Under 1700-talet genomfördes flera förändringar av residenset, såväl interiört som exteriört. Sitt nuvarande yttre utseende fick huset vid en ombyggnad som genomfördes 1852–55 efter ritningar av arkitekten Carl Gustaf Blom-Carlsson. Bland annat höjdes då huset mot Hamnkanalen med en våning och byggdes samman med flygeln mot Skeppsbrolplatsen till en huskropp.

«Otaliga möjligheter att misslyckas»

I våras avslutades en genomgripande restaurering av residensets representationsrum. Arbetena har omfattat delar av bottenvåningen, trapphuset samt hela representationsvåningen en trappa upp.

Renoveringen komplicerades av att mycket lite finns kvar av äldre inredning, särskilt efter en genomgripande modernisering under professor Malte Jacobssons tid som landshövding 1934–50. Det var länsarkitekten och funktionalisten Erik Friberger och Svenskt Tenns Estrid Ericson och Josef Frank som den gången stod för orkesteringen.

Tidskriften Svenska Hem besökte residenset 1945 och ett kort citat ur artikeln säger en del om vilka ideal som styrde trettioalets omdaning. Dessutom får vi på andra ställen i texten veta att på den här tiden var det landshövdingen själv som bestämde var skåpet skulle stå.

«Vid inredandet av residenset har det funnits otaliga möjligheter att misslyckas: att glida över i det praktfulla, bombastiska eller borgerligt hemtrevliga, men allt detta har undvikits med säker takt och instinkt».

Värme och festivitas

Det är Catharina Nordenstedt på Fastighetsverket som har varit ansvarig för nyinredningen av residenset. Målsättningen med renoveringen har varit att trots begränsade förutsättningar skapa

Residensets huvudfasad vetter mot Stora Hamnkanalen. Portalen är en kopia av den ursprungliga, som tillverkades i Stockholm och anlände till Göteborg den 12 juni 1649 med kronobjerten Förgyllda Gäsen.

en inredning som speglar residensets 350-åriga historia.

Bottenvåningen har två mottagningsrum: lilla audienssalen med sitt praktfulla tak från husets byggnadstid och rummet där innanför med det målade 1700-talstaket. Catharina Nordenstedt har kompletterat rumssviten med ett nytt kapprum. Hyllorna är utförda av såpbehandlad ek och har mässingsbeslag. Meningen är att formen och materialvalet ska föra tanken till barockens prakt och ansluta till de båda andra rummen. Catharina Nordenstedt har också formgivit kapprummets möbler och matta.

Den stora representationssviten upptar hela våningen en trappa upp och består av åtta rum samt ekonomitrymmen.

Det största av rummen är matsalen som ursprungligen inreddes 1869, i den till- och påbyggda flygeln, efter ritningar av Göteborgsarkitekten Victor von Gegerfelt. Senare tillkom två stora

gröna kakelugnar ritade av Isak Gustaf Clason och prydda med länets vapen.

Av den forna prakten finns nu bara de fyra dörrparen kvar, även om det ursprungliga stukcornerade taket är bevarat ovanför det nuvarande. Före renoveringen hade matsalen ett trist och intetsägande utseende. Taket var sänkt och helt slätt, väggarna släta och vitmålade.

För att återge rummet värme och festivitas målades väggarna engelskt röda i kalkfärg direkt på putsen. En ny högre sockelpanel sattes upp och taket anslöts till väggarna med en hålkäl av stuck. Själva takplafonden fick tre nya takrosetter där kristallkronorna nu hänger.

Mellan fönstren har man satt upp höga nyrokospeglar från sent 1800-tal och för fönstren hänger gardiner av ockrafärgat siden.

Den stora spisen, som en gång pryddes Torstensons sal, sattes upp här på 1980-talet när Åke Norling var landshövding.

Matsalsmöbeln består av ett stort mahognybord av engelsk typ samt 22 rokokostolar av västsvensk typ, vilket närmast betyder att de är influerade av

Biblioteket inreddes ursprungligen på 1910-talet, men 'moderniserades' radikalt ett par decennier senare. Fastighetsverkets inredningsarkitekt Catharina Nordenstedt har strävat efter att återge rummet något av sin ursprungliga engelskinspirerade 'herrumskaraktär'.

holländsk och engelsk möbelkonst. Fyra av stolarna är original medan resten är kopior som har tillverkats av Steneby finsnickeri vid Stenebyskolan, i samarbete med Asbjörns bildhuggeri.

Bredvid matsalen ligger biblioteket, som ursprungligen inreddes när landshövding Oscar von Sydow tillträdde 1917. Då skapades en engelskinspirerad miljö med öppen spis och bokhyllor i syrabehandlad furu efter ritningar av arkitekt Sigge Cronstedt. Sånär som på den öppna spisen försvann tyvärr också denna inredning vid de Jacobssonska ombyggnaderna.

Catharina Nordenstedt har nu strävat efter att återge rummet något av karaktären från Sydows tid. Bokhyllorna har ådringsmålats och fått nytillverkade dörrar, och det försvunna spisöverstycket som var av trä har rekonstruerats med imitationsmålning.

Göteborgsrummet utanför biblioteket har tidigare kallats förmaket eller röda salongen. Nu representerar rummet det sena 1800-talet och här finns bland annat sex stycken Göteborgsstolar som är tillverkade någon gång mellan 1870 och 1890. Takkronan är av glas och härstammar från Irland. På väggarna hänger tavlor med Göteborgsmotiv.

Hörnsalongen är en del av den forna stora salen på övervåningen och är residensets förnämsta sällskapsrum. Den har nu möblerats som ett empirerum.

Här finns bland annat två stycken grupper med Lindomestolar. Lindome socken i Halland var allt sedan 1600-talet och ett stycke in på 1900-talet känd för sina skickliga snickare och sin betydande möbeltillverkning.

De stora väggspeglarna på ömse sidor om dörren mot galleriet är tillverkade av P. G. Bylanders spegelfabrik i

Göteborg omkring 1830 och kommer närmast från Borås museum.

På andra sidan av galleriet låg tidigare landshövdingens privatbostad, men den flyttades 1997 till den forna kungavåningen överst i huset. De tre rummen har nu i stället infogats i representationsvåningen, och genom att flytta tillbaka dörrar till sina ursprungliga platser har man återskapat den imponerande rumsfilen utmed Hamnkanelen. Närmast galleriet ligger rokokorummet och innanför detta en salong som härbärgerar Malte Jacobssons Josef Frankmöbler.

Här finns också lilla matsalen som är det tidiga 2000-talets bidrag till residensets inredningshistoria. Matbord, sideboard och skåp är specialtillverkade för residenset och formgivna av Catharina Nordenstedt. Stolarna kommer från Nordiska galleriet och mattan

Göteborgsrummet representerar det sena 1800-talet i residensets historia och är möblerat med bl.a. sex stycken 'Göteborgstolar'. Tavlornas Göteborgsmotiv har gett rummet dess namn.

Lilla matsalen är det moderna bidraget till residensets inredningshistoria. Matbord, sideboard och skåp är specialtillverkade och formgivna av Catharina Nordenstedt.

T.v. Matsalen är residensets största rum och inreddes ursprungligen 1869, men av den inredningen finns just inget kvar. För att ge rummet värme och festivitas har väggarna nu målats röda direkt på putsen, taket har anslutits till väggarna med en ny hålkäl och plafonden har fått nya takrosetter.

Nedan. Trädgården är nyligen restaurerad av Simon Irvine, som har strävat efter att ge gårdsrummet storlek och rymd.

är formgiven av australiensaren Marc Newson, medan takkronan är italiensk och utformad av G. Sarfatti.

Gröna ängder bak lyckta dörrar

Från bottenvåningens kryssvälvda entréhall når man – via en nyupptagen passage – residensets trädgård, en tämligen okänd Göteborgsoas. Trädgården restaurerades häromåret av Simon Irvine, som är känd för att ha rekonstruerat köksträdgården vid Läckö slott. En strävan med restaureringen har varit att ge gårdsrummet storlek och rymd. Det tidigare arrangemanget med rabatter längs väggarna gjorde att det upplevdes mindre än vad det verkligen är.

Irvine har gett trädgården en regelbunden renässanskaraktär av det slag som man antar att den Torstensonska residensträdgården en gång hade. Två

stora gräsplaner är inramade av idegranshäckar.

På en av gräsplanerna har Irvine planterat träd, och mot länsstyrelsens stora byggnad som avgränsar residensgår-

den i söder reser sig ett terrassarrangemang, och hit har blomsterprakten koncentrerats. ■

*Staffan Nilsson;
Fil.dr, Byggnadsantikvarie*